
Evidensbaserad praktik (EBP) – och socialt arbete

- Anders Arnsvik
2018-04-10

Basutbildning – missbruk_Solna

Disposition

- Bakgrund till EBP
- EBP - ett samspel mellan tre kunskapskällor
- Iscensättningen av EBP inom missbruksvården
- Praktikernas inställning till EBP
- Gap mellan ambitioner och tillämpning i praktiken
- En möjlig väg att utveckla EBP
- Utveckla professionell expertis
- Klienten/brukaren som kunskapskälla

Bakgrund till EBP

- Kritik mot ett socialt arbete ”på känn”. Vad leder insatserna till? (DN-artikel, hösten 1999)
- Ökade krav på uppföljning och utvärdering
- Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänstens (Socialstyrelsen 2001 - 2003)
- Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukarna (SOU 2008:18)

EBP - ett samspel mellan tre kunskapskällor (2008)

Isensättningen av EBP inom missbruksvården

- Kunskap till praktik – SKL bedrev 2008 – 2014 utvecklingsarbete kring missbruks- och beroendefrågor
- Nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård. En vägledning. (Socialstyrelsen, 2008, rev. 2014)
- Basutbildning i missbruk och beroende
- Manualbaserade utrednings- och bedömningsinstrument (ASI, DOK, CAN-skalar m.fl.)
- Manualbaserade behandlingar (KBT, CRA m.fl.)

Praktikernas inställning

- Majoriteten (inom AkademSSR och IFO) positiva till en tydligare koppling till vetenskapligt utprovade metoder
- Frågan om överförbarheten av den medicinska modellen till socialt arbete har genom åren diskuterats Socionomen

-
- Resursbrister, organisering och otillräckliga kunskaper i forskningsmetod uppfattas som främsta hinder för att ”forskningsbasera” det sociala arbetets praktik
(Bergmark & Lundström 2007, 2008)
  - De senaste åren har intresset ökat stadigt hos socialtjänstens chefer
  - En slutsats idag: EBP har kommit för att stanna om än att innebörden har förändrats över tid

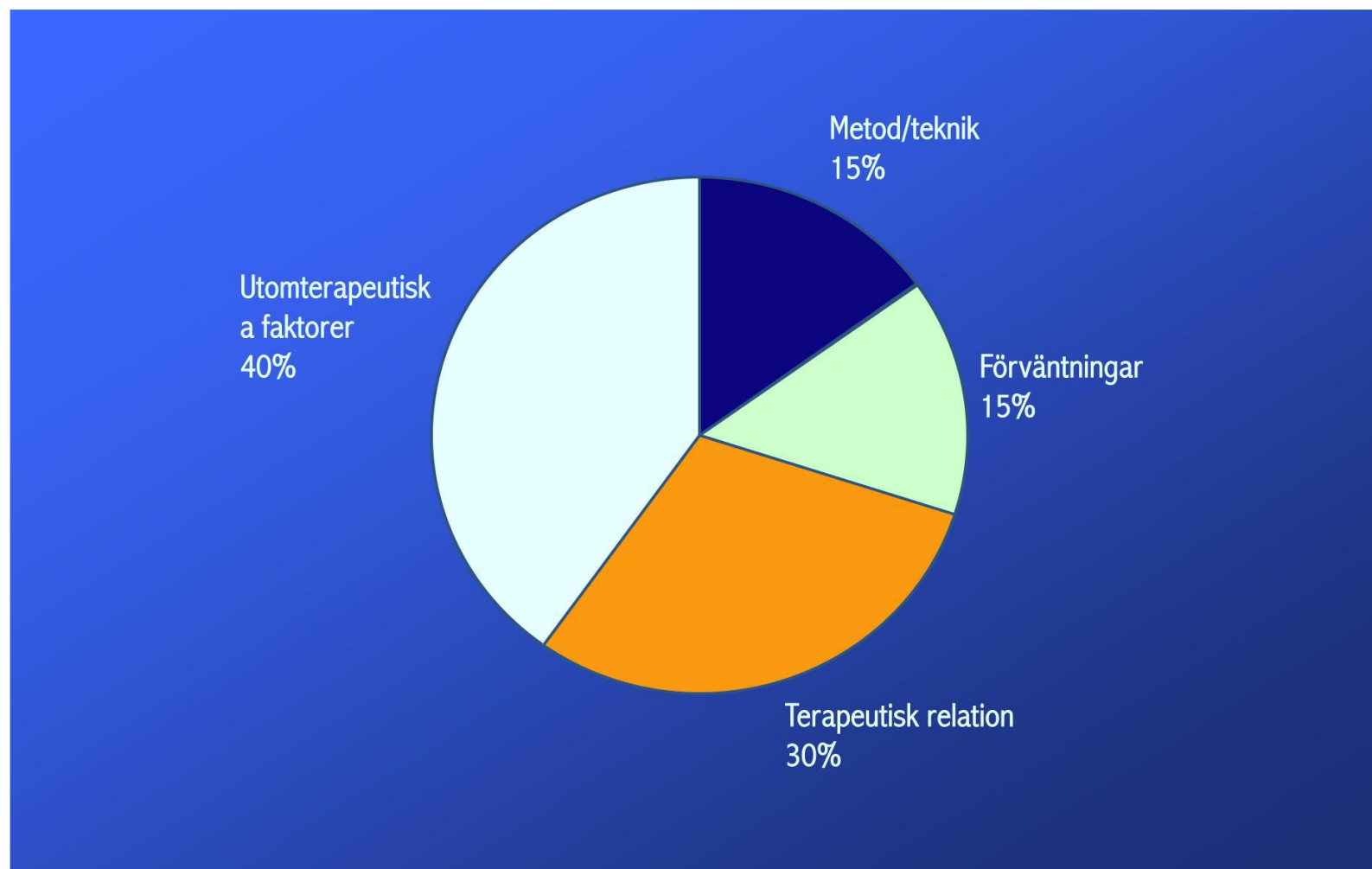
Men, det finns problem med ”evidensprojektet”

- ”Lovar mer än det kan hålla”
  - Liten kunskap om vad som ger effekt – ingen säker ”evidens”
  - I praktiken svårt att inom IFO genomföra effektstudier
  - Helt enkelt betydande översättningsproblem
-
- Lipsky (1980) beskriver att praktikens hinder handlar om de möjligheter och begränsningar praktiken utgör för att verkställa politiska intentioner.

Egentligen är det bara det här man med säkerhet vet?

-
- Studier som gjorts visar på *liten skillnad i relativ effekt* mellan olika behandlingsmetoder
  - Istället har man visat på att det finns *gemensamma faktorer* som förenar en lyckad terapi

(Denhov 2007, Wampold 2009)

Denna passus tycks ha glömts bort

- *”Utan klinisk expertis riskerar praktiken att tyranniseras av extern evidens, för till och med excellent evidens kan vara omöjlig eller olämplig för en individuell klient/patient.”*

(Oscarsson, FoU-dagen, 2013-10-07)

Gap mellan ambitioner och tillämpning i praktiken

---

1. Otydlighet vad det gäller innebörden av EBP
2. Svårigheter att implementera evidensbaserad kunskap "by the book"
3. Avsaknad av gemensam kunskapssyn
4. Lokalt saknas organisering och ledning

-
-
- Utveckla professionell expertis

En möjlig väg att utveckla EBP – den professionella rollen förstärks

Hur introduceras nyanställda i yrket?

- Via trainee-program
- Lokala introduktionsprogram
- Basutbildning
- Mentorskap
- "Yngre" i yrket lär sig av dem som arbetat längre
- Chefer
- Kolleger

Hur hämtar socialsekreterare kunskap?

- Forskningsbaserad kunskap – forskning, facklitteratur
- Praktikbaserad kunskap – lagstiftning, lokala riktlinjer, webbaserade hjälpmedel, utredningar, kurser och konferenser, klienterna, mötet med andra professioner, kolleger, avdelningschef, erfarenhet
- Vardagskunskap – grundutbildning, common sense, intuition, personliga uppfattningar, vishet

(Avby, 2018)

Viktiga utgångspunkter för att utveckla kunskap från vardagen

---

Begreppen nedan syftar till att bygga en struktur för att utveckla vardagslärandet:

- 1. Kunskapsanvändning (explore)– Att göra något av det vi vet
- 2. Kunskapsutveckling (exploit)– Att lära något av det vi gör

-
- 3. Kunskapsutveckling handlar om att utforska nya möjligheter och kunskaper medan kunskapsanvändning handlar om att utnyttja, återkoppla och implementera dessa kunskaper

Cheferna har ett stort ansvar att vägleda och stödja både en bredare kunskapsanvändning och kunskapsutveckling

(Avby, 2018)

Ett samspel mellan tyst och explicit kunskap (teoretisk eller vetenskaplig kunskap) – ett sätt på vägen mot att utveckla den professionella expertisen

---

- Genom att artikulera (formulera) erfarenheter med ord, synliggörs kunskapen och ett lärande kan ske. Dokumentationsprocessen möjliggör lärandet
- I skrivprocessen värderas och analyseras den tysta kunskapen
- Reflektion är ett viktigt steg i sammanhanget som inte kan hoppas över
- Nästa steg är att spegla den formulerade erfarenheten, det vill säga höja blicken, och relatera den till annan kunskap

(Nonaka&Takeuchi, 1995, Avby, 2018)

Synliggöra kunskapsbasen i arbetet

- Den professionsspecifika kunskapen är en resurs som inte alltid är tydlig.
- Det finns vinster i att synliggöra den egna kunskapsbasen; en individs oartikulerade kunskap och kompetens och kritiskt granska den
- Det är först när kunskapsbasen synliggörs och artkuleras som den kan utmanas med annan kunskap och ifrågasättas

(Avby, 2018)

-
-
- Genom att göra grunderna tydliga för sig själv ökar säkerheten i de beslut man tar, vilket med hög sannolikhet leder till bättre beslut som också kan accepteras (och förstås) av andra
  - Det finns vinster med att synliggöra den egna kunskapsbasen
  - Transperens

Man skiljer mellan...

- *Praktikbaserad evidens* är kunskap som utvecklats från erfarenhet, som är erkänd i en profession och som anses fungera i praktiken – that works
- *Forskningsbaserad evidens* är jämförbar med kunskap som oftast associeras med EBP, det vill säga kunskap om what works, som främst kommer från RCT eller statistiska metaanalyser

Sammanfattning: Professionell expertis

- Resultatet av kunskap som byggts upp av många års samlade erfarenheter och visdom förvärvade dels genom ett medvetet lärande i form av utbildning och träning och dels genom ett omedvetet lärande kopplat till det vardagliga arbetet
- Det är när man börjat reflektera över arbetet, börjat se mönster, kompletterat med fördjupning i för området relevanta texter
- Den professionella kunskapsbasen måste kunna delas av andra. Den måste vara publik, tillgänglig och dokumenterad

-
-
- Klienten/brukaren som kunskapskälla

-
- En utveckling av brukarperspektivet är avgörande för att missbruksvården ska kunna bli en kunskapsbaserad verksamhet och närma sig vad som kallas en evidensbaserad praktik
(SOU 2008:18)
  - Effektiviteten i vården förbättras om brukarnas makt och inflytande ökar
(Hasenfeld, 1992, Kristiansen, 2009)

-
- De brukarstyrda organisationerna visar att när brukarna får makt och kontroll över behandlingsprocessen/återhämtningsprocessen, så ökar deras motivation, engagemang och delaktighet, vilket är en viktig förutsättning för välfungerande verksamheter inom missbruksvården

(Kristiansen, 2009)

Röster om brukarmedverkan

- *”Det korta svaret är att brukarinflytande gör alla parter till vinnare – brukare, personal och verksamhetssamordnare. Men med den skillnaden att vinsten ser olika ut för olika aktörer”*
- *”Resultatet av en brukarstyrd revision av verksamheten är extra trovärdig och ger en särskild tyngd”*

-
- *”De revisorer som var med i den senaste gruppen hade en bra förmåga att inte låta sig drivas av enbart frågor som var viktiga för dem personligen”*
  - *”Chefer måste ge signaler om att brukarinflytande är viktigt – med eller utan statsbidrag”*

Betydelsefulla steg mot ökat inflytande och delaktighet är:

- Inflytanderåd
- Brukarråd
- Brukarrevisioner

Konklusion

- Yrkeskunnandet bärs fram av situationsbundna utgångspunkter som står i kontrast till evidensbaserade metoder och importerade organisationsmodeller
- Betydelsen av praktisk och erfarenhetsgrundad kunskap måste omprövas och uppvärderas, dokumenteras och göras tillgänglig
- Det är viktigt att ta del av brukarna/klienternas erfarenhet av mötet med missbruksvården

-
-
- *”Att problematisera verkligheten är det första steget på vägen till kunskap, och det är ett steg som omöjligt kan överhoppas”.*
(J Asplund, 1983. *Om undran inför samhället*)

Källor + boktips

- Avby, G. (2018). *Att utveckla professionell expertis*
- Brukarkraft. *Röster om brukarmedverkan*. Verdandi. 2018
- Denhov, A. (2007). *Hjälpande relationer i psykiatrisk vård –en litteraturöversikt*
- Hasson, H, & von Thiele Schwarz, U. (2017). *Användbar evidens och anpassningar*

-
- Kristiansen, A. (2009). *Ett brukarperspektiv på dagens missbruksvård*
  - Lipsky, M. (1980). *Street-level bureaucracy*
  - Victor, Tillberg, L. (2014). *Kvalitetsjakten. Om professionalitet i välfärden*
  - Wampold, B. (2009). *Clinical trials for the treatment of mental disorders: two major flaws that limit interpretability*

Tack för er uppmärksamhet!

www.fou-nordvast.se

